

„ЗАТВЕРДЖУЮ”

Ректор Державного вищого
навчального закладу „Донбаський
державний педагогічний університет”
проф. С.О. Омельченко
2020 р.

з протоколу фахового семінару спільного засідання кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти та кафедри теорії і практики початкової освіти ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет” від 03 липня 2020 року

ПРИСУТНІ: **Стешенко В.В.** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти; **Гаврілова Л.Г.** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і практики початкової освіти; **Хижняк І.А.** – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету початкової, технологічної та професійної освіти, професор кафедри теорії і практики початкової освіти; **Вовк Н.В.** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти; **Лихолат О.В.** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти; **Пшеничний М.В.** – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти; **Бескорса О.С.** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і практики початкової освіти; **Вікторенко І.Л.** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і практики початкової освіти; **Ішутіна О.Є.** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і практики початкової освіти; **Хващевська О.О.** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і практики початкової освіти; аспіранти кафедр.

ЗАПРОШЕНІ: **Омельченко С. О.** – доктор педагогічних наук, професор, ректор ДДПУ; **Набока О.Г.** – доктор педагогічних наук, професор, перший проректор із науково-педагогічної роботи ДДПУ; **Курінна С.М.** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної освіти та соціальної роботи; **Топольник Я. В.** – доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки вищої школи; **Саяпіна С. А.** – доктор педагогічних наук, доцент, декан факультету гуманітарної та економічної освіти; **Шульга Т. В.** – завідувач аспірантури ДДПУ.

Головуючий на засіданні: **Стешенко В.В.** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти ДДПУ.

Секретар засідання: **Хващевська О.О.** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і практики початкової освіти ДДПУ.

Рецензенти:

Хижняк Інна Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії і практики початкової освіти, декан факультету початкової, технологічної та професійної освіти ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет”;

Бескорса Олена Сергіївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і практики початкової освіти ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет”.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Про рекомендацію до захисту дисертації **Соколової Юлії Ігорівни** „**Формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання**”, представленої до попередньої експертизи на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

СЛУХАЛИ:

1. Головуючого фахового семінару спільного засідання кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти та кафедри теорії і практики початкової освіти – доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти Стешенка Володимира Васильовича, який повідомив, що Соколова Юлія Ігорівна, народилася в місті Слов'янськ Донецької області у 1991 році.

У 2014 році закінчила ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет” за спеціальностями „Математика” та здобула кваліфікацію математика, викладача математики і „Облік і аудит” та здобула кваліфікацію спеціаліста з обліку та аудиту. З 2014 р. працювала секретарем ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет” на факультеті ПТПО.

З грудня 2016 року працює над темою дисертаційного дослідження, яка була узгоджена у Міжвідомчій раді з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол № 2 від 28.03.2017 р.).

З 2016 року була прикріплена аспірантом до кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти ДВНЗ „Донбаського державного педагогічного університету”.

Соколова Ю.І. склала кандидатські іспити: з іноземної мови філософії, теорії та методики професійної освіти на оцінку „добре”. За темою дисертаційної роботи опубліковано 21 наукова праця, з них статей у провідних наукових фахових виданнях України; 1 – у зарубіжному виданні.

Пропонуються результати наукового дослідження Соколової Ю. І., яке виконано в ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет”.

2. Соколова Ю. І., яка виклав основний зміст дисертації „Формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання” та загальні висновки, що були здобуті в результаті здійсненого ним дослідження.

Соколова Ю. І.: Шановна головуюча! Шановні члени кафедр, гості, присутні! Дозвольте представити основні положення дисертаційного дослідження на тему „**Формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання**” зі спеціальності 015 Професійна освіта.

Дистанційне навчання – це одна із форм організації освітнього процесу, в основі якої лежить розгалужена система передачі знань на відстані за допомогою різних засобів і технологій. Фактично – це самостійна освітня діяльність студентів із широким застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, що контролюється викладачем.

Еволюція традиційної системи освіти від дошки до комп’ютерних навчальних систем, від книжкової бібліотеки до електронної, від звичайного класу до віртуального зумовлює актуальність впровадження технологій дистанційного навчання в систему підготовки фахівців.

Аналіз певного кола наукових джерел, практичного досвіду використання ДН, актуалізованого пандемією COVID - 19 доводить, що ця проблема потребує глибокого осмислення та дослідження.

У своєму дослідженні ми звернулися до проблеми використання дистанційних технологій в професійній підготовці учителів початкової школи.

Об’єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності педагогічних умов формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання.

Відповідно до мети визначено такі **завдання дослідження**:

1) з’ясувати історико-теоретичні аспекти, проаналізувати вітчизняний і зарубіжний досвід застосування засобів дистанційного навчання в професійній підготовці учителів початкових класів;

2) схарактеризувати поняття професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання, розробити структуру, критерії та показники сформованості цього педагогічного феномену;

3) визначити педагогічні умови формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання;

4) розробити структурно-функціональну модель та навчально-методичне забезпечення формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання;

5) експериментально перевірити ефективність визначених педагогічних умов.

Наукова новизна та теоретичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що:

– *вперше* визначено, обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання; вдосконалено зміст фахової підготовки майбутніх учителів початкових класів на основі впровадження спецкурсу „Технології дистанційного навчання у вивченні дисциплін початкової школи”, підтриманого дистанційним курсом;

– *уточнено* теоретичні дефініції дистанційного навчання (дистанційна освіта, електронне навчання, мобільне навчання, змішане навчання, навчання на відстані тощо);

– *конкретизовано* компонентну структуру професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання в єдності мотиваційного, когнітивного, операційного складників, визначено критерії, показники і рівні сформованості вказаного педагогічного феномену;

– *подальшого розвитку* набув діагностичний інструментарій вивчення професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання.

Практичне значення дослідження полягає у:

– розробленні навчально-методичного забезпечення формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання, до якого увійшли спецкурс „Технології дистанційного навчання у вивченні дисциплін початкової школи”, підтриманий відповідним дистанційним курсом, розміщеним в системі Moodle ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет”, а також навчально-методичний посібник „Організація роботи з дистанційними курсами дисциплін початкової школи” для студентів спеціальності 013 Початкова освіта бакалаврського рівня вищої освіти;

– вдосконаленні та урізноманітненні практичних методів дистанційного навчання майбутніх учителів початкових класів.

Наведемо стисло результати дослідження у відповідності до поставлених завдань.

1 завдання передбачало з’ясування історико-теоретичних аспектів проблеми застосування засобів дистанційного навчання у вищій школі, уточнення сутності базових понять дослідження.

В історичній ретроспективі формування дистанційного навчання виокремлено такі етапи: кореспондентське навчання, заочне навчання та електронне навчання, на кожному етапі дистанційне навчання мало свої специфічні засоби передачі інформації. Народження сучасного дистанційного навчання як різновиду е-навчання, реалізованого з допомогою комп’ютерних технологій, слід ототожнювати із започаткуванням Відкритого університету у Великобританії (1969 р.).

Аналіз наукових розвідок вітчизняних і зарубіжних дослідників дозволив уточнити понятійний апарат і визначити *дистанційне навчання як форму організації освітнього процесу, де обов’язковим компонентом навчання є комп’ютер, а суб’єкти навчання віддалені один від іншого*. Крім того, було уточнено зміст понять „дистанційна освіта” (distance education), „мережеве

навчання” (network(ed) learning), „змішане навчання” (blended learning), „відкрите навчання”(open learning) та ін.

Дистанційне навчання в Україні наразі визнано однією із основних форм здобуття вищої освіти, що затверджено в Законі України „Про вищу освіту” (2014 р.). Відтоді започатковано створення масових відкритих онлайн-курсівв межах українського проекту „Prometheus”. Розвиток дистанційної освіти стимулювала Концепція Нової української школи, завдяки якій створено навчальне середовище EdEra, онлайн-курси якого стають своєрідним пропуском до викладання в НУШ. У 2018 році МОН України було прийнято Положення про електронну навчальну платформу, тож процеси розвитку дистанційної освіти йдуть наразі надзвичайно інтенсивно.

Щодо 2 завдання, відзначимо наступне: Професійну готовність майбутніх учителів початкових класів до застосування засобів дистанційного навчання ми визначаємо як сполучення мотивів учителя з практичними знаннями, уміннями та навичками використовувати засоби дистанційного навчання у викладанні дисциплін початкової школи. У структурі цього педагогічного феномену, на основі аналізу наукових розвідок, виокремлюємо три ключові компоненти: мотиваційний, когнітивний та операційний, зміст кожного конкретизовано на загально педагогічному та фаховому рівнях. Для вимірювання професійної готовності розроблено критерії з відповідними показниками та рівні її сформованості.

Відповідно до 3 завдання нами визначено педагогічні умови формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання, серед яких:

- надання майбутнім учителям початкової школи необхідного комплексу знань, умінь і навичок роботи у дистанційному середовищі та забезпечення педагогічного керування цим процесом;
- поєднання дистанційних технологій із традиційними аудиторними методами навчання, що забезпечить реалізацію принципів змішаного навчання;
- залучення майбутніх учителів початкової школи до створення та використання власних засобів мультимедійної наочності та інфографіки.

У відповідності до 4 завдання нами розроблено структурно-функціональну модель та навчально-методичне забезпечення формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання. До навчально-методичного забезпечення увійшли спецкурс „Технології дистанційного навчання у вивченні дисциплін початкової школи”, підтриманий відповідним дистанційним курсом, розміщеним в системі Moodle ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет”, а також навчально-методичний посібник „Організація роботи з дистанційними курсами дисциплін початкової школи”.

Під час експериментальної перевірки ефективності визначених педагогічних умов було відзначено значне підвищення рівня професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання, що підтверджено методами математичної статистики.

Проведене дослідження не вичерпує проблеми професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного

навчання. Подальші науково-педагогічні пошуки можуть бути спрямовані на розробку сучасних методів навчання учителів роботі у дистанційному середовищі та створенню власної навчально-методичної продукції засобами дистанційного навчання. Дякую за увагу!

Здобувач відповів на запитання.

Доктор педагогічних наук, професор Стешенко В.В.: 4 завдання вашого дослідження „розробити структурно-функціональну модель та навчально-методичне забезпечення формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання”. Для чого? Для реалізації педагогічних умов чи формування готовності?

Соколова Ю.І.: Дякую за запитання! Для забезпечення системного бачення процесу формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання нами було розроблено структурно-функціональну модель цього процесу. Запропонована модель є відкритою, нелінійною, складною системою. Цільове призначення розробленої моделі – уявити процес формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання як педагогічну систему, спрямовану на вдосконалення змісту і засобів професійної підготовки майбутнього вчителя початкової ланки освіти.

Доктор педагогічних наук, професор Стешенко В.В.: Визначені Вами умови: 1 – поєднання традиційних методів навчання та дистанційних технологій і 3 – залучення майбутніх учителів початкової школи до створення та використання власних засобів мультимедійної наочності та інфографіки. Чи не схожі ці умови?

Соколова Ю.І.: Дякую за запитання! Можливо на перший погляд умови схожі, проте при розробці даних умов ми вкладали дещо різне значення у їх зміст. Перша умова – поєднання традиційних методів навчання та дистанційних технологій. Фактично йдеться про використання засобів змішаного навчання. Третя умова – залучення майбутніх учителів початкової школи до створення та використання власних засобів мультимедійної наочності та інфографіки. Вчитель початкової школи має використовувати як класичні види наочності, так і комп'ютерну наочність у професійній діяльності. Здобувач вищої освіти зі спеціальності 013 Початкова освіта повинен також володіти вміннями створювати власну освітню продукцію. Для цього студенти мають оволодіти кількома допоміжними програмами, які забезпечують розроблення засобів інфографіки, інтерактивних плакатів, анімованої презентації,

Доктор педагогічних наук, доцент Топольник Я. В.: У структурно-функціональній моделі є практичний блок. У ньому є педагогічні умови та методи їх реалізації. Чи можете ви навести форми їх реалізації?

Соколова Ю.І.: Дякую за запитання. Форма реалізації – це розроблений нами дистанційний курс, який містить як теоретичний матеріал, так і практичні завдання направлені на формування означеної готовності. Дана модель буде вдосконалена, до неї будуть включені і форми реалізації педагогічних умов.

Доктор педагогічних наук, доцент Саяпіна С. А.: Друге завдання вашого дослідження „Схарактеризувати поняття професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання”. Тобто поняття „професійна готовність майбутніх учителів початкової школи” відрізняється від „професійна готовність майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання”? Ви надавали висновок на основі опрацьованої літератури чи надали своє тлумачення цього поняття?

Соколова Ю.І.: Дякую за запитання. У дисертаційному дослідженні подано цитати з наукової літератури, щодо трактовки поняття „професійна готовність”. Спираючись на думки науковців та сформоване загальне означення „готовності”, ми розкрили поняття „готовності майбутніх учителів початкових класів до застосування засобів дистанційного навчання”, як „сполучення мотивів учителя з практичними знаннями, уміннями та навичками використовувати засоби дистанційного навчання у викладанні дисциплін початкової школи”.

Кандидат педагогічних наук, доцент Вікторенко І.Л.: Питання щодо змісту дисертаційного дослідження. Пункт 2.2.1. „Уведення спецкурсу „Технології дистанційного навчання у вивченні дисциплін початкової школи” та 2.2.2. „Впровадження дистанційного курсу „Технології дистанційного навчання у вивченні дисциплін початкової школи”, чим відрізняються ці підрозділи?

Соколова Ю.І.: Дякую за запитання. У пункті 2.2.1. „Уведення спецкурсу „Технології дистанційного навчання у вивченні дисциплін початкової школи” описано спецкурс для стаціонарної роботи зі студентами, а пункт 2.2.2. „Впровадження дистанційного курсу „Технології дистанційного навчання у вивченні дисциплін початкової школи” описано курс у системі Moodle, застосовані модулі, тестування, завдання.

Доктор педагогічних наук, професор Курінна С. М.: На сьогоднішній день дуже багато відгуків щодо дистанційного навчання. Чи навчались би Ви за такою формою? Які у Вас складності виникали в організації саме цієї роботи?

Соколова Ю.І.: Дякую за запитання. Хочу сказати, що перш ніж розпочати роботу над дисертаційним дослідженням, я особисто пройшла один з дистанційних курсів щодо організації дистанційного навчання. І можу сказати, що стаціонарне навчання від дистанційного майже не відрізняється, маючи ті засоби передачі інформації, які має дистанційне навчання та технічний прогрес. Пройдений курс був дуже цікавий та корисний для подальшої роботи, багато чого з даного курсу було застосовано при розробці нашого власного курсу.

Кандидат педагогічних наук, доцент Ішутіна О.Є.: Що спрямовано на ефективність Вашої роботи? Що ви робили такого, що приносило Вам задоволення?

Соколова Ю.І.: Дякую за запитання. Особисто мені сподобалося те різноманіття сервісів, яке існує зараз для створення мультимедійного забезпечення, яке є цікавим і для дітей, і для студентів. Дані методи оптимізують

візуалізацію, тобто мають можливість бачити яскраву картинку і прослухати музичний супровід, звуки, інформацію, що розширює обсяг сприйняття.

Кандидат педагогічних наук, доцент Хващевська О.О.: Один із пунктів дисертаційного дослідження уведення спецкурсу „Технології дистанційного навчання у вивченні дисциплін початкової школи”. Перелічите, які саме технології дистанційного навчання Ви використовували.

Соколова Ю.І.: Дякую за запитання. Навчальні матеріали дистанційного курсу „Технології дистанційного навчання у вивченні дисциплін початкової школи” систематизовано й стисло викладено у вигляді ресурсу „Сторінка” та за допомогою відео-уроків. У курсі використано засоби для групової роботи, запропоновано практичні заняття у форматі форуму та різні форми тестування. Студенти мали можливість у будь-який час користуватися навчальними матеріалами, спілкуватися на форумі та в чаті. Курс вмістив приклади інтерактивних плакатів, анімованих презентацій, скрайбінгу, що демонстрували майбутнім учителям початкової школи можливості дистанційних освітніх технологій.

Доктор педагогічних наук, професор Набока О.Г.: Яким чином Ви будете залучати студентів до створення власних засобів мультимедіа наочності?

Соколова Ю.І.: Дякую за запитання. Дана умова була реалізована під час вивчення майбутніми вчителями початкових класів модулю „Застосування допоміжних технологій дистанційного навчання на уроках у початковій школі” спецкурсу „Технології дистанційного навчання у вивченні дисциплін початкової школи”, підтриманого дистанційним курсом в системі Moodle на базі ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет” та GoogleClass, для формування умінь і навичок створення засобів наочності з використанням мультимедійного контенту та інфографіки. Студентами опрацьовано теми: „Допоміжні технології в організації дистанційного навчання” (електронні освітні ресурси, інфографіка, інтерактивний плакат, анімована презентація); „Сервіси для створення презентацій та інфографіки”(PowerPoint, AppleKeynote, Google презентації, Prezi, анімовані презентації Powtoon, скрайбінг, інструмент спільного створення схем і діаграм Cacoо); „Сервіси для створення інтерактивних плакатів” (PowerPoint, Конструктор інтерактивного плакату, Glogster, ThingLink). Після опрацювання теоретичного матеріалу здобувачі виконували низку практичних завдань, які передбачали створення власних засобів наочності з використанням мультимедійного контенту та інфографіки.

Головуючий на засіданні – доктор педагогічних наук, професор Стешенко В.В. запропонував розпочати обговорення результатів дослідження Соколової Юлії Ігорівни.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і практики початкової освіти ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет” Гаврілова Людмила Гаврилівна:

1. Характеристика особистості здобувача.

Соколова Юлія Ігорівна у 2014 році закінчила ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет” за спеціальностями „Математика”(здобула кваліфікацію математика, викладача математики)та„Облік і аудит”(здобула кваліфікацію спеціаліста з обліку та аудиту). З 2014 р. працювала секретарем ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет” на факультеті ПТПО.

З березня 2016 року працює над темою дисертаційного дослідження, яка була затверджена Вченою радою ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет” (протокол № 7 від 24 березня 2016 р.) та узгоджена у Міжвідомчій раді з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол № 2 від 28.03.2017 р.).

З 2016 року була прикріплена аспірантом до кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти ДВНЗ „Донбаського державного педагогічного університету”.

Соколова Ю.І. склала кандидатські іспити: з іноземної мови, філософії, теорії та методики професійної освіти на оцінку „добре”. За темою дисертаційної роботи опубліковано 22 наукові праці, з них 7 статей у провідних наукових фахових виданнях України; 1 – у зарубіжному виданні.

2. Виконання освітньо-наукової програми.

Здобувачем *Соколовою Ю.І.* повністю виконано індивідуальний навчальний план відповідно до освітньо-наукової програми аспірантури Державного вищого навчального закладу „Донбаський державний педагогічний університет” за наступними дисциплінами: філософія науки і методологія дослідження (180 год., 6 кредитів), англійська мова наукового та професійного спрямування (240 год., 8 кредитів), сучасні технології дослідження (180 год., 6 кредитів), теорія і методика професійної освіти (150 год., 5 кредитів), інформаційно-комунікаційні технології в педагогічних дослідженнях (150 год., 5 кредитів), педагогічні технології в професійній освіті (150 год., 5 кредитів), теорія і практика формування змісту (150 год., 5 кредитів), педагогічне проектування в технологічній освіті (150 год., 5 кредитів), стратегічний менеджмент в освіті (150 год., 5 кредитів), організація освітнього процесу у закладах вищої освіти (150 год., 5 кредитів), компетентнісний підхід у сучасній освіті (150 год., 5 кредитів), відкриті інформаційні системи навчання (150 год., 5 кредитів), що повністю відповідає Національній рамці кваліфікацій та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 261 (зі змінами).

Здобувачем *Соколовою Ю. І.* здобуто глибинні знання зі спеціальності (240 кредитів ЄКТС): пройдено цикли загальної та професійної підготовки, набуто практичних навичок у професійній (аналітичній, викладацькій, науково-дослідницькій, консультативній, комунікативній, організаційно-методичній, виховній) діяльності, умінь вирішувати актуальні проблеми сьогодення в педагогічній науці.

Соколова Ю. І. проявила себе наполегливим, відповідальним науковцем, своєчасно виконувала всі розділи індивідуального навчального плану,

відвідувала лекції та семінарські заняття, які проводили науково-педагогічні працівники кафедри.

Здобувач *Соколова Ю.І.* оволоділа загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору (20 кредитів ЄКТС).

Під час виконання освітньо-наукової програми аспірантури здобувач *Соколова Ю.І.* набула універсальних навичок дослідника (180 кредитів ЄКТС), зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, організації та проведення навчальних занять, управління науковими проектами та складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності. *Соколовою Ю.І.* здобуто мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою (*англійською або іншою відповідно до специфіки спеціальності*) в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів з відповідної спеціальності (8 кредитів ЄКТС). Здобувачем *Соколовою Ю.І.* здобуто необхідні теоретичні знання, уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності. *Соколова Ю.І.* оволоділа методологією наукової та педагогічної діяльності, а також провела власне наукове дослідження, результати якого мають новизну, теоретичне та практичне значення.

3. Виконання індивідуального плану наукової роботи (наукова складова освітньо-наукової програми).

Індивідуальний план наукової роботи здобувача *Соколової Ю.І.* був затверджений рішенням Вченої ради університету *20.10.16 р., протокол №3*. Науковий керівник: Гаврілова Людмила Гаврилівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та практики початкової освіти. Термін виконання роботи: *2016 – 2020 роки*.

Здобувач *Соколова Ю.І.* своєчасно виконувала всі розділи індивідуального плану наукової роботи в установлені терміни. Своєчасність та повнота виконання індивідуального плану аспіранта підтверджена результатами піврічної проміжної, підсумкової (річної) та заключної атестації. Відповідально ставилась до поставлених завдань. Зокрема, своєчасно і в повному обсязі провела усі види досліджень із застосуванням сучасних методів.

4. Актуальність дисертації.

Здобувачем *Соколовою Ю.І.* сумісно із науковим керівником за результатами проведеного патентного пошуку та аналізу наукової літератури в обсязі 263 джерел (наукові статті, посібники, підручники, тези доповідей конференцій, інтернет джерела та ін.) визначено актуальність проблеми готовності студентів до навчання в дистанційному середовищі, оскільки при значному різноманітті форм, засобів і моделей дистанційного навчання спостерігається його недостатня якість. Актуальність окресленої проблеми довела ситуація з використанням засобів дистанційного навчання під час

карантину (у березні – червні 2020 р), коли більшість учителів закладів загальної середньої освіти та викладачів ЗВО виявились неготовими до ефективної роботи дистанційно. Передусім, ця проблема торкнулась учителів початкової школи, які під час застосування засобів дистанційного навчання мали враховувати специфіку молодшого шкільного віку, звертати увагу на пріоритетне значення засобів наочності в засвоєнні дітьми навчального матеріалу, їхнє бажання та інтерес до навчання в ігровій формі та ін. На підставі визначеної актуальності було сформульовано мету, завдання та методи дослідження.

5. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Здобувач *Соколова Ю. І.* була співвиконавцем НДР кафедри „Професіоналізм педагога: теоретичні і методичні аспекти” (номер державної реєстрації – 0115U003313), її власне дослідження стало фрагментом даної науково-дослідної роботи.

6. Наукові положення, розроблені особисто здобувачем, та їх новизна.

Здобувачем *Соколовою Ю. І.:*

– *вперше* спроектовано структурно-функціональну модель формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання; визначено, обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови реалізації сконструйованої моделі (надання майбутнім учителям початкової школи необхідного комплексу знань, умінь і навичок роботи у дистанційному середовищі та забезпечення педагогічного керування цим процесом; поєднання дистанційних технологій із традиційними аудиторними методами навчання, що забезпечить реалізацію принципів змішаного навчання; залучення майбутніх учителів початкової школи до створення та використання власних засобів мультимедійної наочності та інфографіки);

– *уточнено* теоретичні дефініції дистанційного навчання (дистанційна освіта, електронне навчання, мобільне навчання, змішане навчання, навчання на відстані тощо), зміст загальнодидактичних та спеціальних принципів, що забезпечують реалізацію дистанційного навчання в початковій школі;

– *конкретизовано* компонентну структуру професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання в єдності мотиваційного, когнітивного, операційного складників, а також критерії, показники і рівні сформованості вказаного педагогічного явища;

– *подальшого розвитку* набув діагностичний інструментарій вивчення професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання.

Практичне значення дослідження полягає у:

– вдосконаленні змісту фахової підготовки майбутніх учителів початкових класів на основі впровадження спецкурсу „Технології дистанційного навчання у вивченні дисциплін початкової школи”, підтриманого відповідним дистанційним курсом, розміщеним в системі Moodle ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет”, а також навчально-методичного посібника „Організація роботи з дистанційними курсами дисциплін початкової школи” для студентів спеціальності 013 Початкова освіта бакалаврського рівня вищої освіти; вдосконаленні та урізноманітненні практичних методів дистанційного навчання майбутніх учителів початкових класів.

7. Нові науково обґрунтовані теоретичні та / або експериментальні результати проведених здобувачем досліджень, що мають істотне значення для певної галузі знань та підтверджуються документами, які засвідчують проведення таких досліджень.

Теоретичне та практичне значення результатів дослідження Соколової Ю. І. підтверджено експериментальною перевіркою ефективності впровадження структурно-функціональної моделі формування готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання, яка проводилась з 2017 по 2020 рік на базі Державного вищого навчального закладу „Донбаський державний педагогічний університет” (довідка № 68-20-319/1 від 16.06.2020 р.), Державного закладу „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” (довідка № 1/177 від 06.07.2020 р.), Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (довідка № 128/04 від 08.07.2020 р.), Комунального закладу „Харківська гуманітарно-педагогічна академія” Харківської обласної ради (довідка № 01-13/277/1 від 06.05.2020 р.).

8. Ступінь обґрунтованості та достовірності положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації. Апробація результатів дисертації.

Основні положення і результати дослідження доповідалися й отримали позитивну оцінку на засіданнях, теоретичних і методичних семінарах кафедри теорії і практики початкової освіти та кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет”; на науково-практичних конференціях, форумах, круглих столах, семінарах різного рівня: *Міжнародних – „Вопросы теории и истории развития дистанционного обучения”* (Минск, 2017); *„Естетичні орієнтири дошкільної і початкової освіти: теорія та практика”* (Суми, 2017); *The 6th International Scientific Conference Problems and Prospects of Territories' Socio-Economic Development* (Opole, 2017); *„Vzdelávacie spoločnosti”*. (Prešov, 2017); *„Професіоналізм педагога в умовах освітніх інновацій”* (Слов'янськ, 2019); *„Сучасний рух науки”* (Дніпро, 2019); *„Актуальні проблеми неперервної освіти в інформаційному суспільстві”* (Київ, 2020); *Всеукраїнських – „Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців”* (Хмельницьк, 2016); *„Теоретико-практичні проблеми використання математичних методів комп'ютерно-орієнтованих технологій в освіті та науці”* (Київ, 2018); *Інформаційні технології в професійній діяльності: XI Всеукраїнська науково-практична конференція* (Рівне, 2018); *„Перспективні напрями сучасної науки та освіти”* (Слов'янськ, 2020).

9. Повнота опублікування результатів дисертації, кількість наукових публікацій та конкретний особистий внесок здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих зі співавторами та зарахованих за темою дисертації.

Основні положення дисертаційної праці відображено в 22 публікаціях (з них 20 – одноосібних), зокрема: 7 статей в наукових фахових виданнях України; 1 стаття в періодичному виданні зарубіжної країни; 1 навчально-методичний посібник; 1 розділ в колективній монографії; 12 публікацій апробаційного характеру (матеріали конференцій та інші видання).

Одержані автором результати є самостійним внеском у розроблення структурно-функціональної моделі та педагогічних умов формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання. Ідеї, що належать співавторам публікацій, не використовувались у матеріалах дисертації. У працях, опублікованих у співавторстві, автору належить: загальна характеристика засобів мультимедіа для візуалізації навчального матеріалу (Гаврілова Л. Г., Соколова Ю. І. Використання мультимедіа як засобу візуалізації у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. 2018. Вип. 36. С. 198 – 207. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vgnpu_2018_1_28.pdf.); обґрунтування понятійного апарату дистанційного навчання (Гаврілова Л. Г., Катасонова Ю. І. Теоретичні аспекти впровадження дистанційного навчання в Україні. *Освітологічний дискурс*. 2017. Вип. 16-17, С. 168 – 182. URL: <https://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/download/433/362/1152>).

Особистий внесок здобувача в одержання наукових результатів, що виносяться на захист.

В дисертації на основі ґрунтовного аналізу вітчизняного й зарубіжного досвіду в галузі дистанційної освіти, врахування принципів компетентнісного підходу як ключової освітньої парадигми сьогодення, концептуальних вимог Нової української школи та загальних тенденцій інформатизації освіти запропоновано шляхи формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання.

Спеціальність, якій відповідає дисертація: дисертація повністю відповідає паспорту спеціальності 015 – *Професійна освіта (за спеціалізаціями)*.

10. Єдність змісту роботи, оцінка мови та стилю дисертації.

Матеріали дисертації викладено послідовно у формально-логічний спосіб з дотриманням наукового стилю викладення.

11. Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації).

Під час виконання дисертації здобувач дотримувався принципів академічної доброчесності, за результатами перевірки та аналізу матеріалів дисертації не було виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації.

12. Відповідність дисертації вимогам Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 06.03.2019 р. № 167 та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженими наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40.

Дисертація здобувача *Соколової Ю. І.* за темою „Формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання” за спеціальністю 015 – *Професійна освіта (за спеціалізаціями)*. повністю відповідає вимогам пп. 10-12 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 06.03.2019 р. № 167 та Вимогам до оформлення дисертації,

затвердженими наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40, та може бути представлена до проведення попередньої експертизи.

У процесі обговорення **ВИСТУПИЛИ:**

Офіційний рецензент Хижняк І. А. – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету ПТПО ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет”:

У дисертаційній роботі Ю. І. Соколової вивчається актуальна наразі наукова проблема запровадження елементів дистанційного навчання у закладах загальної середньої та вищої освіти. Вагомим у сучасних умовах видається те, що авторка розглядає цю проблему крізь призму підготовки майбутніх учителів початкової школи – ланки загальноосвітнього процесу, що вирізняється особливими труднощами запровадження дистанційного навчання. При цьому Ю. І. Соколова справедливо зазначає, що природна еволюція традиційної системи освіти від дошки до комп'ютерних навчальних систем, від книжкової бібліотеки до електронної, від звичайного класу до віртуального зумовила впровадження технологій дистанційного навчання в систему підготовки спеціалістів і на сьогодні надзвичайно актуальною є проблема готовності студентів до навчання в дистанційному середовищі, оскільки при значному різноманітті форм, засобів і моделей дистанційного навчання спостерігається його недостатня якість.

Актуальність обраної теми додатково обґрунтовується реаліями освіти в умовах карантину. Із цього приводу авторка слушно вказує, що використання засобів дистанційного навчання під час карантину (у березні – червні 2020 р) засвідчило, що більшість учителів закладів загальної середньої освіти та викладачів ЗВО виявились неготовими до ефективної роботи дистанційно. Передусім, ця проблема торкнулась учителів початкової школи, які під час застосування засобів дистанційного навчання мали враховувати специфіку молодшого шкільного віку, звертати увагу на пріоритетне значення засобів наочності в засвоєнні дітьми навчального матеріалу, їхнє бажання та інтерес до навчання в ігровій формі та ін. Ю. І. Соколова зауважує, що організувати якісне навчання на дистанції з використанням цифрових технологій, надихати й мотивувати учнів і давати раду технічним проблемам дуже складно. Саме тому наразі проводяться численні вебінари, тренінги, відкрито реєстрацію на новий онлайн-курс про дистанційне і змішане навчання для вчителів шкіл та викладачів закладів професійно-технічної освіти

У результаті наукового пошуку Ю. І. Соколова досягла результатів, що характеризуються теоретичною та практичною значущістю.

Так, у дисертації вперше спроектовано структурно-функціональну модель формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання; визначено, обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови реалізації сконструйованої моделі (надання майбутнім учителям початкової школи необхідного комплексу знань, умінь і навичок роботи у дистанційному середовищі та забезпечення педагогічного керування цим процесом; поєднання дистанційних технологій із

традиційними аудиторними методами навчання, що забезпечить реалізацію принципів змішаного навчання; залучення майбутніх учителів початкової школи до створення та використання власних засобів мультимедійної наочності та інфографіки); уточнено теоретичні дефініції дистанційного навчання (дистанційна освіта, електронне навчання, мобільне навчання, змішане навчання, навчання на відстані тощо), зміст загальнодидактичних та спеціальних принципів, що забезпечують реалізацію дистанційного навчання в початковій школі; конкретизовано компонентну структуру професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання в єдності мотиваційного, когнітивного, операційного складників, а також критерії, показники і рівні сформованості вказаного педагогічного явища та ін.

Вагомим вважаємо і практичний доробок Ю. І. Соколової: спецкурс „Технології дистанційного навчання у вивченні дисциплін початкової школи” із відповідним дистанційним курсом, розміщеним в системі Moodle ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет”, навчально-методичний посібник „Організація роботи з дистанційними курсами дисциплін початкової школи” для студентів спеціальності 013 Початкова освіта бакалаврського рівня вищої освіти та ін.

Аналіз змісту дисертації, анотації та публікацій Ю. І. Соколової є підставою для висновку про наукову обґрунтованість і достовірність викладених авторкою результатів, що забезпечуються: чіткістю окреслених кваліфікаційних ознак дослідження; коректністю постановки розглянутих завдань; обґрунтованістю вихідних положень, системним аналізом теоретичного матеріалу, виявленням причинно-наслідкових зв'язків між елементами досліджуваної системи; застосуванням відповідного наукового інструментарію. Підвищенню ступеня обґрунтованості отриманих результатів сприяло ґрунтовне вивчення джерельної бази дослідження (289 позиції, із яких – 57 іноземними мовами), апробація матеріалів дисертації у виступах на науково-практичних конференціях, семінарах різного рівня.

Дисертація Ю. І. Соколової виконана на належному науковому рівні, що підтверджує володіння здобувачкою теорією досліджуваної проблеми і відповідними методами наукового пошуку. Оформлення роботи відповідає чинним вимогам до наукових праць такого рівня.

Разом із зазначеними позитивними рисами аналізованого дослідження зазначимо і дискусійні та суперечливі його елементи:

1. Вважаємо некоректним термін „зарубіжний” досвід, ужитий у назві п. 1.1, краще послуговатися терміном „іноземний”.

2. Назва п.1.1. „Вітчизняний і зарубіжний досвід застосування засобів дистанційного навчання в професійній підготовці вчителів початкових класів: історичні й теоретичні аспекти”, на нашу думку, не вповні відповідає його змісту, адже в пункті висвітлено загальну історію дистанційного навчання (здебільшого іноземну) та вітчизняні дослідження феномену готовності майбутнього вчителя початкової школи до застосування електронних освітніх ресурсів і дистанційних технологій. Таким чином, досвіду застосування засобів

дистанційного навчання в підготовці вчителя початкової школи не представлено ні в іноземних, ні докладно у вітчизняних дослідженнях.

3. У п. 1.2. Ю. І. Соколова надає узагальнює визначення поняття „готовність” та надалі надає авторське визначення поняття „готовність майбутніх учителів початкових класів до застосування засобів дистанційного навчання”, які, за логікою наукового пошуку, мають взаємопов’язуватися. Однак визначення цих понять не мають спільних рис, і тоді виникає питання щодо доцільності обговорення поняття „готовність”.

4. Визначення ключового поняття дисертаційної роботи „готовність майбутніх учителів початкових класів до застосування засобів дистанційного навчання” вважаємо досить спрощеним і таким, що недостатньо передає сутність поняття: „сполучення мотивів учителя з практичними знаннями, уміннями та навичками”. Крім того, визначення не містить родового поняття (феномен, інтегральна характеристика, здатність і т.д.), лише видові його ознаки.

5. Нелогічним видається розподіл рівнів, на яких реалізуються компоненти готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання (с. 95): загальнопедагогічний, фаховий, рівень володіння засобами ІКТ. Для вчителя початкової школи фаховими є і загальнопедагогічні компетентності, і ІКТ-компетентність. Можливо, краще назвати фаховий рівень методичним?

Незважаючи на висловлені зауваження та дискусійні моменти, вважаємо, що дисертаційна робота Ю. І. Соколової „Формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання” є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагоме теоретичне і прикладне значення для розвитку педагогічної науки, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. „Про затвердження Вимог щодо оформлення дисертації” (zareєстрованого в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2017 року за № 155/30023), а також відповідає вимогам пунктів 9 – 18 „Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії” (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167), та може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Офіційний рецензент Бескорса О. С. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і практики початкової освіти ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет”:

Актуальність дисертаційного дослідження Ю. І. Соколової зумовлено нагальною потребою пошуку нових форм та методів навчання в тих умовах, що склалися сьогодні і які вимагають тотальної цифровізації освітньої системи. Використання засобів дистанційного навчання дозволяє підготувати майбутніх учителів до непередбачуваного майбутнього. По-перше, ця непередбачуваність пов’язана із бурхливим розвитком цифрових технологій. Широко відомим загалу є той факт, що без володіння цифровими компетентностями неможливо досягти успіху в професійно-педагогічній діяльності. По-друге, ця непередбачуваність пов’язана з глобальними загрозами та викликами, із якими зустрілося людство за

останнє півріччя. Крім того, актуальність дослідження підтверджено цілою низкою офіційних документів, що видані урядом України і які безпосередньо стосуються цифрової трансформації суспільства в цілому та цифровізації системи освіти зокрема: „Цифрова адженда України – 2020”, „Стратегія розвитку інформаційного суспільства”, „Положення про електронні освітні ресурси”, „Положення про Національну освітню електронну платформу” тощо. Це говорить про те, що дисертаційне дослідження Ю. І. Соколової є своєчасним і необхідним за нинішніх умов.

Аналіз наукового апарату довів, що об’єкт, предмет, мета та завдання дослідження є чітко визначеними, вибір методів дослідження є вмотивованим. Завдання роботи відповідають поставленій меті і сформульовані в обсязі, який дозволяє ґрунтовно розкрити тему. Представлені в дисертаційній роботі Ю. І. Соколової наукові положення та висновки є належним чином визначені та обґрунтовані. Цінність здійсненого дисертанткою наукового пошуку визначається також значною кількістю наукових праць, які були проаналізовані. Авторкою здійснено ґрунтовний аналіз близько 300 найменувань літературних джерел, з яких 50 – іноземними мовами.

Серед положень та висновків, що характеризуються науковою новизною, слід виокремити такі: вперше спроектовано структурно-функціональну модель формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання; визначено, обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови реалізації сконструйованої моделі; уточнено теоретичні дефініції дистанційного навчання (дистанційна освіта, електронне навчання, мобільне навчання, змішане навчання, навчання на відстані тощо); конкретизовано компонентну структуру професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання в єдності мотиваційного, когнітивного, операційного складників, а також критерії, показники і рівні сформованості вказаного педагогічного явища; подальшого розвитку набув діагностичний інструментарій вивчення професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання.

Структура дисертації, яка складається із двох розділів, відображає логіку наукового пошуку і дає вичерпне уявлення стосовно змісту й напрямів роботи авторки.

У першому розділі дисертантці вдалося розкрити теоретичні аспекти формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання. На схвалення заслуговують виділені авторкою на основі ґрунтовного аналізу історичного становлення дистанційного навчання етапи розвитку системи дистанційного навчання: кореспондентське навчання, заочне навчання, електронне навчання, дистанційне навчання. Здобутком дисертаційної роботи є представлений аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду застосування засобів дистанційного навчання в професійній підготовці майбутніх учителів.

Ю. І. Соколовою здійснено глибокий аналіз ключових дефініцій дисертаційного дослідження, а саме: дистанційне навчання, дистанційна освіта, електронне навчання, мобільне навчання, змішане навчання, навчання на

відстані тощо. Також уточнено термінологічний апарат в контексті формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання та конкретизовано компонентну структуру професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання в єдності мотиваційного, когнітивного, операційного компонентів, визначено критерії (мотиваційно-ціннісний, інформаційно-знаннєвий, процесуально-діяльнісний) та показники сформованості означеного феномену за кожним критерієм.

Вагомим результатом роботи Ю. І. Соколової є представлена структурно-функціональна модель, яка забезпечує чітке бачення усього процесу формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання.

У другому розділі дисертанткою здійснено діагностику стану сформованості професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання на основі відомих методики та методик, розроблених авторкою, урахуваючи наукові положення сучасної тестології та теорію комп'ютерного тестування, розроблену вітчизняними науковцями.

На основі теоретико-експериментальних досліджень дисертанткою отримано переконливі результати щодо ефективності розробленої моделі, що базується на реалізації педагогічних умов формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання, введені спецкурсу „Технології дистанційного навчання у вивченні дисциплін початкової школи” і впровадженні дистанційного курсу „Технології дистанційного навчання у вивченні дисциплін початкової школи”, та зроблено конкретні висновки, обґрунтованість яких підтверджується змістом дослідження. Схеми, рисунки та таблиці, що містяться в дисертації достатньо змістовні та наочні. Узагальнюючи, наголосимо, що поставлені завдання є повністю вирішеними. У процесі дослідження одержано результати, які характеризуються науковою новизною та практичною значущістю.

Позитивно оцінюючи наукове дослідження Соколової Юлії Ігорівни, вважаємо за доцільне висловити окремі міркування, які виникли у процесі рецензування дисертаційної роботи й вимагають окремих уточнень:

1. У вступі варто підсилити актуальність досліджуваної проблеми шляхом підкреслення ролі професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання в умовах цифровізації сучасної системи освіти.

2. У підрозділ 1.3, який присвячено теоретичному обґрунтуванню структурно-функціональної моделі формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання, авторкою визначено низку класичних дидактичних та специфічних принципів. Однак, на нашу думку, варто більш докладно розкрити сутність класичних дидактичних принципів у контексті досліджуваної проблеми.

3. Досліджуючи проблему формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання, на схвалення заслуговує аналіз авторкою документів, виданих Європейською

комісією, у яких основну увагу приділено змісту інформаційно-комунікаційної (цифрової, електронної) компетентності та окреслено вимоги до її сформованості у громадян Європи. Доцільним було також представити наукові досягнення зарубіжних науковців у дослідженні проблем, дотичних до теми дисертаційної роботи.

4. Авторкою наголошено, що другою умовою ефективності впровадження моделі формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання є надання майбутнім учителям початкової школи необхідного комплексу знань, умінь і навичок роботи у дистанційному середовищі та забезпечення педагогічного керування цим процесом. Проте, детальне вивчення роботи дозволяє висунути припущення, що варто було б розширити інформацію щодо реалізації другої умови, зокрема щодо забезпечення педагогічного керування процесом надання студентам необхідного комплексу знань, умінь і навичок роботи у дистанційному середовищі.

Проте, зазначені побажання і зауваження не знижують теоретичної й практичної цінності дисертації, зміст якої сповна відображено у 22 публікаціях (із них 20 – одноосібні).

Зважаючи на актуальність виконаної дослідної роботи, наукову новизну одержаних результатів, обґрунтованість висновків, їх практичну цінність для вітчизняних закладів вищої освіти, вважаємо дисертаційне дослідження Соколової Юлії Ігорівни „Формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання” оригінальним і самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. „Про затвердження Вимог щодо оформлення дисертації” (зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2017 року за № 155/30023), а також відповідає вимогам пунктів 9-18 „Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії” (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167) і може бути подана до розгляду у разовій спеціалізованій вченій раді для допуску до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Доктор педагогічних наук, професор Стешенко В.В.: Дисертація й репрезентовані результати дослідження справляють хороше враження. Автор володіє методологією дослідження. Спостерігається чіткість у визначенні об'єкта, предмета і мети дослідження. Заслуговує на увагу розроблена структурно-функціональна модель готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання. Добре розкрито наукову новизну й практичне значення. Обґрунтовано доцільність використання здобутих результатів дослідження у навчальному процесі ВНЗ педагогічного профілю навчання. Хочу звернути увагу на те, що результати дослідження мають наукову достовірність. Роботу можна рекомендувати до захисту.

Кандидат педагогічних наук, доцент Вікторенко І.Л.: Дисертаційна робота Соколової Ю. І. присвячена актуальній проблемі сьогодення. Дисертанткою було ретельно проаналізовано велику кількість наукової літератури з проблеми дослідження. Зроблені нею за результатами дослідження висновки та рекомендації мають право на впровадження в навчальний-виховний процес вищих навчальних закладів, які здійснюють підготовку майбутніх учителів початкової школи. Рекомендую роботу до представлення у разову спеціалізовану вчену раду.

Доктор педагогічних наук, професор Курінна С.М.: Робота відзначається актуальністю досліджуваної проблеми, а також важливістю отриманих результатів для теорії і практики початкової школи. Висновки, які зроблені дисертанткою, є досить виважені, ґрунтовні, аргументовані, мають практичну і професійну спрямованість. Вважаю, що представлене дослідження є самостійним, завершеним та відповідає вимогам щодо кандидатських дисертацій. Робота може бути рекомендована для представлення в спеціалізовану вчену раду із захисту дисертацій.

Кандидат педагогічних наук, доцент Ішутіна О.Є.: Необхідно відзначити належний теоретико-методологічний рівень роботи та її важливість для теорії і практики професійної освіти. Позитивної оцінки заслуговує наукова новизна та практична значущість дисертаційної роботи. Результати проведеного дослідження засвідчують ефективність розв'язання поставлених завдань. Оскільки науковий рівень дисертації відповідає вимогам щодо кандидатських дисертацій зі спеціальності 015 – професійна освіта, вона може рекомендуватися до представлення та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Доктор педагогічних наук, доцент Топольник Я.В.: Представлене дослідження актуальне, самостійне, таке, що відповідає вимогам до кандидатських дисертацій за спеціальністю 015 Професійна освіта і може бути рекомендованим для представлення в спеціалізовану вчену раду із захисту дисертацій.

Доктор педагогічних наук, доцент Саяпіна С. А.: Проведене дослідження значною мірою сприятиме формуванню майбутнього учителя початкової школи як конкурентоспроможного фахівця на ринку праці, воно є таким, яке відповідає вимогам щодо кандидатських дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями) і може рекомендуватися для представлення в спеціалізовану вчену раду із захисту дисертацій.

Соколова Юлія Ігорівна висловила подяку рецензентам та виступаючим за уважне, критичне й принципове ставлення до дисертаційного дослідження, за позитивну оцінку його наукової праці і запевнив, що пропозиції колег будуть ретельно проаналізовані і враховані при доопрацюванні дисертації.

Відбулося відкрите голосування по дисертаційній роботі.

На основі обговорення дисертаційної роботи Соколової Ю. І. кафедра педагогіки і методики технологічної та професійної освіти та кафедра теорії і практики початкової освіти ДДПУ дійшли такого висновку.

ВИСНОВОК

фахового семінару спільного засідання кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти та кафедри теорії і практики початкової освіти Державного вищого навчального закладу „Донбаський державний педагогічний університет” про дисертаційне дослідження Соколової Юлії Ігорівни **„Формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання”**, поданої до попередньої експертизи на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Дисертація Соколової Юлії Ігорівни, **„Формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання”** виконана на високому теоретичному та практичному рівні, має наукову новизну дослідження, яка є беззаперечною й очевидною. Автором комплексно й системно розглянуто наукову проблему.

Дисертаційна робота Соколової Юлії Ігорівни є самостійним і завершеним дослідженням актуальної наукової проблеми, має цілісний характер, відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. „Про затвердження Вимог щодо оформлення дисертації” (зарєєстрованого в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2017 року за № 155/30023), а також відповідає вимогам пунктів 9-18 „Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії” (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167), та може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Дослідження виконано згідно з темою науково-дослідної роботи кафедри теорії і практики початкової освіти Державного вищого навчального закладу „Донбаський державний педагогічний університет” як складова частина комплексної наукової теми „Професіоналізм педагога: теоретичні і методичні аспекти” (номер державної реєстрації – 0115U003313). Тема дисертаційного дослідження затверджена вченою радою ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет” (протокол № 7 від 24 березня 2016 р.) й узгоджена Міжвідомчою радою з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол № 2 від 28 березня 2017 р.).

Актуальність теми дослідження. Тема дисертаційного дослідження актуальна, оскільки сьогодні серед подій, що особливо хвилюють українське суспільство, нагальними є проблеми освітньої галузі, її реформування крізь призму вдосконалення й навіть кардинальної зміни підходів до процесів навчання і виховання молодого покоління.

Початок ХХІ століття характеризується стрімким розвитком інформаційних технологій, що у свою чергу сприяє модернізації сучасної системи освіти через пошук нових форм і засобів навчання. Активну участь у цьому процесі беруть методи пізнання, самоосвіта та актуальні на сьогодні технології дистанційного навчання.

Дистанційне навчання – це суттєво нова форма організації навчального процесу, в основі якої лежить розгалужена система передачі знань на відстані за

допомогою різних засобів і технологій. Важливе значення також мають самостійна робота студентів та широке застосування в навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що контролюється викладачем.

Дистанційне навчання широко розповсюджене у зарубіжній освіті, зокрема у США, Японії, Австралії та західноєвропейських країнах, наразі воно активно впроваджується у вітчизняну освіту, що зумовлено сучасними процесами глобалізації та інформатизації, а також новими умовами навчання, які спричинила пандемія COVID – 19.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що:

- вперше спроектовано структурно-функціональну модель формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання; визначено, обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови реалізації сконструйованої моделі (надання майбутнім учителям початкової школи необхідного комплексу знань, умінь і навичок роботи у дистанційному середовищі та забезпечення педагогічного керування цим процесом; поєднання дистанційних технологій із традиційними аудиторними методами навчання, що забезпечить реалізацію принципів змішаного навчання; залучення майбутніх учителів початкової школи до створення та використання власних засобів мультимедійної наочності та інфографіки);

- уточнено теоретичні дефініції дистанційного навчання (дистанційна освіта, електронне навчання, мобільне навчання, змішане навчання, навчання на відстані тощо), зміст загальнодидактичних та спеціальних принципів, що забезпечують реалізацію дистанційного навчання в початковій школі;

- конкретизовано компонентну структуру професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання в єдності мотиваційного, когнітивного, операційного складників, а також критерії, показники і рівні сформованості вказаного педагогічного явища;

- подальшого розвитку набув діагностичний інструментарій вивчення професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання.

Практичне значення результатів дослідження полягає у вдосконаленні змісту фахової підготовки майбутніх учителів початкових класів на основі впровадження спецкурсу „Технології дистанційного навчання у вивченні дисциплін початкової школи”, підтриманого відповідним дистанційним курсом, розміщеним в системі Moodle ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет”, а також навчально-методичного посібника „Організація роботи з дистанційними курсами дисциплін початкової школи” для студентів спеціальності 013 Початкова освіта бакалаврського рівня вищої освіти; вдосконаленні та урізноманітненні практичних методів дистанційного навчання майбутніх учителів початкових класів.

Основні положення, результати й висновки дисертаційної роботи можуть бути використані викладачами закладів вищої педагогічної освіти, учителями-практиками, науковцями для подальшого обґрунтування теоретичних і методичних засад формування професійної готовності майбутніх учителів

початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання в умовах інформатизації освіти, для створення електронних освітніх ресурсів та впровадження їх у практику професійного розвитку майбутніх педагогів початкової ланки освіти; у системі підвищення кваліфікації та перепідготовки учителів та викладачів дисциплін спеціальності 013 Початкова освіта; під час написання курсових та кваліфікаційних робіт, створення навчально-методичних посібників, у самоосвітній діяльності майбутніх фахівців.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження узагальнено й висвітлено у доповідях на таких науково-практичних конференціях: *Міжнародних – „Вопросы теории и истории развития дистанционного обучения”* (Минск, 2017); *„Естетичні орієнтири дошкільної і початкової освіти: теорія та практика”* (Суми, 2017); *The 6th International Scientific Conference Problems and Prospects of Territories’ Socio-Economic Development* (Opole, 2017); *„Vzdelávanie a spoločnosť ii”*. (Prešov, 2017); *„Професіоналізм педагога в умовах освітніх інновацій”* (Слов’янськ, 2019); *„Сучасний рух науки”* (Дніпро, 2019); *„Актуальні проблеми неперервної освіти в інформаційному суспільстві”* (Київ, 2020); *Всеукраїнських – „Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців”* (Хмельницьк, 2016); *„Теоретико-практичні проблеми використання математичних методів комп’ютерно-орієнтованих технологій в освіті та науці”* (Київ, 2018); *Інформаційні технології в професійній діяльності: XI Всеукраїнська науково-практична конференція* (Рівне, 2018); *„Перспективні напрями сучасної науки та освіти”* (Слов’янськ, 2020).

Результати дослідження впроваджено в освітній процес таких закладів вищої освіти: Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького (довідка № 128/04 від 08.07.2020 р.), Комунальний заклад „Харківська гуманітарно-педагогічна академія” Харківської обласної ради (довідка № 01-13/277/1 від 06.05.2020 р.), Державний заклад „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” (довідка № 1/377 від 06.07.2020 р.), Державний вищий навчальний заклад „Донбаський державний педагогічний університет” (довідка № 68-20-319/1 від 15.06.2020 р.).

Основні результати дисертаційного дослідження відображено в публікаціях:

Статті в наукових фахових виданнях України, зокрема, які включені до міжнародних наукометричних баз:

1. Катасонова Ю. І. Історико-теоретичні аспекти розвитку дистанційного навчання. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*. Педагогічні науки. 2016. № 1 (52). С. 168–173. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2016_1_33.

2. Катасонова Ю. І. Технології розроблення дистанційного курсу для підготовки учителів початкових класів. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2016. Вип. 4. С. 320–331. URL: http://pptma.dn.ua/files/2016/4/33.%20Katasonova_S_320-330.pdf.

3. Катасонова Ю. І., Гаврілова Л. Г. Теоретичні аспекти впровадження дистанційного навчання в Україні. *Освітологічний дискурс*. 2017. Вип.16–17, С.

<https://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/download/433/362/1152>.

4. Катасонова Ю. І. Впровадження дистанційного курсу з методики навчання математики у професійну підготовку майбутніх учителів початкової школи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2017. Вип. № 2 (66). С. 92–103. DOI 10.24139/2312-5993/2017.02/092-103.

5. Соколова Ю. І., Гаврілова Л. Г. Використання мультимедіа як засобу візуалізації у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. 2018. Вип. 36. С. 198–207. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vgnpu_2018_1_28.pdf.

6. Соколова Ю. І. Дистанційне навчання як педагогічна технологія в підготовці учителів початкових класів. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2018. Вип. 8 (Ч. 2), С. 82–93. URL: <http://profped.ddpu.edu.ua/article/download/153793/153326>.

7. Соколова Ю. І. Структурування готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*. Педагогічні науки. 2018. № 1 (60). С. 320–326. URL: <https://cutt.ly/FgtEgQP>.

Стаття в зарубіжному науковому виданні:

8. Соколова Ю. І. Створення засобів комп'ютерної наочності у професійній діяльності вчителя початкової школи. *Nauka i studia*. 2019. NR 12 (201). С. 52–59.

Колективна монографія:

9. Соколова Ю. І. Моніторинг професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання. *Професіоналізм педагога в умовах освітніх інновацій: колективна монографія*. 2019. С. 142–151. URL: <https://dwherold.de/onewebmedia/MonographNavrilovaFinalLight.pdf>.

Статті в інших виданнях, матеріали конференцій:

10. Катасонова Ю. І. Історико-теоретичні аспекти розвитку дистанційного навчання. *Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (Хмельницький, 20–21 квітня, 2016 р.)*. Хмельницький: ХНУ, 2016. С. 71–73.

11. Катасонова Ю. І. Вопросы теории и истории развития дистанционного обучения. *Подготовка учителя начальных классов: проблемы и перспективы: материалы IV Международной научно-практической конференции (Минск, 27 октября, 2016 р.)*. Минск : БГПУ, 2016. С. 159–161.

12. Катасонова Ю. І. Впровадження дистанційного курсу з методики навчання математики у професійну підготовку майбутніх учителів початкової школи. *Естетичні орієнтири дошкільної і початкової освіти: теорія та практика: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Суми, 23–24 лютого, 2017 р.)*. Суми : ФОП Цьома С. П., 2017. С. 116–118.

13. Катасонова Ю. І. Сучасні підходи до визначення базових понять дистанційного навчання. *The 6th International Scientific Conference Problems and Prospects of Territories' Socio-Economic Development* (Opole, April 20–23, 2017). Opole, Poland: The Academy of Management and Administration in Opole, 2017. P. 129–131.

14. Катасонова Ю. І. Сучасні принципи дистанційного навчання у теорії і практиці підготовки майбутніх учителів початкових класів. *Vzdelávanie spoločnosť ii. Medzinárodný konferenčný zborník Renáta Bernátová, Tetyana Nestorenko (Eds.) Prešovská univerzita v Prešove Pedagogická fakulta*. 2017. P. 77–86. URL: <https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Bernatova9/subor/Katasonova.pdf>

15. Соколова Ю. І. Дистанційне навчання в системі освіти України. *Теоретико-практичні проблеми використання математичних методів комп'ютерно-орієнтованих технологій в освіті та науці: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції* (Київ, 20 листопада, 2018 р.). Київ: ун т. ім. Б. Грінченка, 2018. С. 12.

16. Соколова Ю. І. Моніторинг сформованості професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання. *Інформаційні технології в професійній діяльності: матеріали XI Всеукраїнської науково-практичної конференції* (Рівне, 20 листопада, 2018 р.). Рівне: РВВ РДГУ, 2018. С. 87–89.

17. Соколова Ю. І. Використання та створення комп'ютерної наочності майбутніми вчителями початкової школи. *Професіоналізм педагога в умовах освітніх інновацій: матеріали III міжнародної науково-практичної інтернет-конференції* (Слов'янськ, 26 – 27 вересня, 2019 р.). Слов'янськ: ДВНЗ „ДДПУ”, 2019. С. 62–65.

18. Соколова Ю. І. Критерії й показники формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання. *Сучасний рух науки: матеріали V Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції* (Дніпро, 7 – 8 лютого, 2019 р.). Дніпро: WayScience, 2019. С. 667–670.

19. Соколова Ю. І. Педагогічні умови формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання. *Молодий вчений*. 2019. No 6 (70). С. 85 – 90.

20. Соколова Ю. І. Застосування дистанційних технологій у підготовці майбутніх учителів початкової школи до творчої діяльності. *Актуальні проблеми неперервної освіти в інформаційному суспільстві: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 29 – 30 травня, 2020 р.). Київ: Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, 2020. С. 229–231.

21. Соколова Ю. І. Вебсервіс Google Клас як сучасна альтернатива платформі дистанційного навчання Moodle. *Перспективні напрями сучасної науки та освіти: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції* (Слов'янськ, 19–20 травня, 2020 р.). Слов'янськ: друкарня „Папірус”, 2010, С. 148–150.

22. Соколова Ю. І. Організація роботи з дистанційними курсами дисциплін початкової школи: навчально-методичний посібник для студентів спеціальності 013 Початкова освіта ОКР „Бакалавр”. Слов’янськ: Підприємець Маторін Б. І., 2017. 99 с.

УХВАЛИЛИ:

Учасники фахового семінару спільного засідання кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти та кафедри теорії і практики початкової освіти Державного вищого навчального закладу „Донбаський державний педагогічний університет” рекомендують до захисту дисертацію Соколової Юлії Ігорівни „Формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів дистанційного навчання”, на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями) до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді відповідного профілю.

Результати голосування: „за” – 16, „проти” – немає, „утримались” – немає.
Рішення прийнято одногосно.

Рецензент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри теорії і
практики початкової освіти,
декан факультету ПТПО ДДПУ

І.А. Хижняк

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і
практики початкової освіти ДДПУ

О.С. Бескорса

Головуючий на засіданні:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки і методики
технологічної та професійної освіти ДДПУ

В.В. Стешенко

Секретар засідання:

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки і методики
технологічної та професійної освіти ДДПУ

О.О. Хващевська

Підписи д.п.н, проф. Хижняк І.А., к.п.н., доц. Бескорсої О.С., д.п.н,
проф. Стешенка В.В. та к.п.н., доц. Хващевська О.О.- засвідчую:

Начальник відділу кадрів

Є. С. Сілін